

Departementet for Børn, Unge og Familier

ian@nanog.gl

Kopi til Susanne Lea Qvist-Aaen på sulq@nanog.gl

Ilulissat den 17. november 2022

Handicaptalsmandsinstitutionen Tilioqs høringsvar til høring vedrørende *Qamani – Strategi for forebyggelse af selvmord 2023-2028*

Departementet for Børn, Unge og Familier har anmodet Handicaptalsmandsinstitutionen om at komme med eventuelle bemærkninger til **Qamani – Strategi for forebyggelse af selvmord 2023-2028**.

Handicaptalsmanden takker for denne mulighed for at kommentere på høringen.

Handicaptalsmandsinstitutionen har følgende bemærkninger:

Strategiens intensjon rammer et udtalt behov for at adressere en stor udfordring i vores samfund. Der er behov for en målrettet indsats for at beskytte og hjælpe sårbare borgere med selvmordstanker. Tilioq anerkender derfor intensjonen med strategien, men er meget bekymret for, at den er alt for mangelfuld, ukonkret og udefineret i sin nuværende form. Tilioq finder især de sidste afsnit om implementering og opfølgning vigtigt - ellers er der stor risiko for, at det bare bliver ved ordene. Tilioq anbefaler også et samtidigt og øget fokus på at løse problemerne ved roden – her er handicapområdet et vigtigt område at løfte.

Tilioq bakker fuldstændig op om MIOs bemærkninger. Børnetalsmanden og MIO har arbejdet intensivt og professionelt med området, lavet en rapport og inddraget de unge gennem lang tid. De har en stor viden, og det er beskæmmende at se, den ikke bliver fulgt. Vi har derfor vedlagt MIOs rapport samt høringsvar, som vi støtter hele vejen igennem.

Tilioqs overordnede kommentar til nærværende strategi:

Handicap, herunder skizofreni betragtes som **varige risikofaktorer** ift. selvmord og selvmordstanker og -forsøg.

Tilioqs arbejde tager udgangspunkt i Handicapkonventionen. I forhold til denne konvention er det vigtigt at sætte særligt fokus på, at denne pålægger Grønland at sørge for, at der er tiltag, love og regler, som beskytter personer med handicap, da de udgør en ekstra udsat gruppe – også i forhold til selvmordsrisiko. Tilioq gør opmærksom på at dette ikke sker i dag, ligesom en lang række artikler hver dag overtrædes og dermed øger risikoen for selvmordstanker hos risikogruppen. Sideløbende øgede forebyggelsesindsatser er derfor altafgørende.

Personer med handicap har en særlig risiko for at blive selvmordstruet. Vi hører i Tilioq jævnligt også fra børn og unge med handicap, som har selvmordstanker – især når de ikke får hjælp af systemet, når de bliver mobbet af jævnaldrende, hvilket de også er ekstra udsat for, samt når de bliver udsat for psykisk vold selv af nære relationer, hvilket de også er i ekstra risiko for.

Grønland skal tage visse og særlige hensyn for at sikre disse personer, der er i særlig risiko.

Herudover har vi følgende bemærkninger:

Personer med handicap bør indtænkes og indgå eksplicit og løbende i strategien. Tilioq mangler – også i denne strategi, at det sikres at **sikre at personer og især børn og unge med handicap bliver husket i alle initiativer**. Alt for tit ser vi, at personer med handicap bliver glemt og ikke tænkt med i initiativer, der blot inkluderer personer med handicap i den brede målgruppe.

I FN's konvention for rettigheder for personer med handicaps er en generel forpligtelse til, at **konventionen skal gælde inden for alle relevante politikker**. Dette er bedre kendt under begrebet mainstreaming. Ud fra dette princip kan efterlevelsen af FN's handicapkonvention ikke kun isoleres til en handlingsplan på handicapområdet, men skal også **eksplicit indtænkes i og indskrives i andre politikker** - herunder også nærværende strategi.

I nærværende strategi er der ikke specifikke initiativer til, hvordan man kan målrette indsatsen til også at inkludere personer med handicap. Unge med handicap er generelt i risiko for selvmordstanker og -forsøg. Tilioq har ofte henvendelser herom. Der er behov for meget mere **konkrete tiltag** for også at kunne gribe ind og beskytte børn og unge med handicap, der er ekstra udsatte. Tilioq finder det derfor problematisk, at beskyttelse af personer med handicap ikke er nævnt.

Tilioq vil derfor understrege følgende:

Børn og unge med handicap er i større risiko for mobning, psykisk vold, vold og/eller seksuelle overgreb – alt sammen risikofaktorer i forhold til selvmord. En uforholdsmæssigt stor andel af de børn og unge, som begår selvmord, forsøger på det eller har selvmordstanker har et handicap. Alligevel er ordet handicap ikke nævnt en eneste gang i strategien.

Oveni dette ved vi, og har tidligere påpeget, at problemer med kommunal sagsbehandling og retssikkerhed samt ikke mindst manglende koordinering inden for de forskellige forvaltninger har en direkte og negativ påvirkning for især børn med handicap. Børnene er i ekstra udsat position for strukturelle svigt, da både sundhedsvæsenet og flere forskellige forvaltninger er inde over deres sager. Der er mange eksempler på underretninger, der ikke reageres på og mangel på samarbejde omkring børn og unge med handicap.

MIO og Tilioq har tidligere advaret om, at konsekvensen af mangel på hjælp i yderste tilfælde er: selvmord.

I vores udgivelse 'Tilioq i Nord' er også eksempler på, hvordan manglende hjælp resulterer i børn og unge, der ender i selvmedicinering i form af snifning eller alkoholmisbrug – og selvmordsforsøg.

Der er i dag alt for lang vej fra et barn har et handicap og eller mistrives, til det får hjælp og eventuelt en diagnose. Det er tragisk, at børnene i løbet af ventetiden, som ofte er måneder eller år – hvis de overhovedet får hjælpen - bliver sat bagud i deres udvikling og får en masse følgesygdomme – og i sidste ende kommer i risiko for at begå selvmord.

Vi er derfor nødt til at indlede dette høringssvar med en stærk anbefaling af to ting:

- 1) Personer med handicap er særlig udsat og dette bør strategier, handlingsplaner med videre forholde sig eksplicit til og sætte fokus på, herunder komme med konkrete løsninger på det. Det forventer vi derfor også af denne strategi.

- 2) Der bør sættes langt mere fokus på at gå til roden af problemerne. Herunder problemer i sagsbehandlingen. Samt manglende tidlig, individuel og værdig hjælp. Der bør også arbejdes på løsninger, der kan sikre hjælp før diagnoser, så hjælpen kommer hurtigt. Der bør sikres individuelle løsninger, en lovgivning mod diskrimination samt arbejdet for at afstigmatisere bør ske helt oppefra og på mange planer.

Børn og unge, der forsøger selvmord, har relativt ofte været ude for ydmygende og krænkende behandling, herunder mobning, psykisk vold, vold og incest. Det er relevant at undersøge i hvor høj grad, personer med handicap begår selvmord og hvorfor, hvilken indsats det kræver at sikre denne gruppe mod denne forhøjede risiko. Men det er endnu mere vigtigt allerede nu – også gennem denne strategi, at handle på det og sikre at denne gruppe beskyttes ekstra samt ikke mindst, at man forebygger, det man ved, som kan forårsage selvmord, selvmordstanker, -forsøg.

Diskrimination er en velkendt problematik på handicapområdet, som der ikke er lovgivning mod endnu. Diskrimination er ofte en årsag til selvmordstanker. Diskrimination er en del af roden ift. selvmordsproblemet.

Der er en tendens til at børn og unge med handicap er ekstra udsat for vold og mobning – også i hjemmet. Tilioq ønsker fokus på dette og på løsning af dette i samfundet generelt, og anbefaler, at det fremgår af strategien.

Øvrige bemærkninger:

Derudover finder Tilioq det kritisabelt, at vi ikke har været inddraget ifm. styregruppen. At personer med handicap ikke er nævnt med et ord eller tænkt ind på nogen måde. Det er stærkt kritisabelt. Det er en gruppe, som er i øget risiko. Det er desuden påkrævet, at initiativerne til at sikre mennesker med funktionsnedsættelser den rette hjælp samt efterlevelsen af handicapkonventionen prioriteres bredt fra politisk side. Den årelange svigt, tilsidesættelse af området og manglende løsning på de strukturelle problemer efterlader mange personer med handicap og psykiske lidelser med selvmordstanker, forsøg på selvmord og selvmord. Det er påkrævet, at Grønland meget snart sætter ind med at løse roden til selvmordsproblemerne.

Tilioq ser med bekymring på, at det ikke er beskrevet, hvordan strategien skal finansieres. Når der ikke på forhånd er afsat konkrete midler til sådanne initiativer, er det Tilioqs erfaring, at de ofte glemmes eller nedskaleres væsentligt, når de skal implementeres.

Det er vanskeligt at få øje på de unges stemmer i strategien. Strategiens ambition er at alle borgere der er i berøring med selvmordstanker, selvmordsforsøg eller selvmord skal have den hjælp de har brug for. Tilioq savner dog konkrete forslag til, hvordan denne hjælp konkret skal sikres og ikke mindst, hvad den skal bestå i. Der fremgår ikke umiddelbart mange konkrete indsatser udført af fagprofessionelle, ud over en hotline og kurser til borgerne, som så skal håndtere selvmordsforebyggelsen? Og hvor er den særlige målgruppe - personer med handicap?

Tilioq savner desuden at Strategien forholder sig aktivt og konkret til, hvordan de bagvedliggende traumer, som kan medføre selvmordstanker eller selvmordsforsøg, imødeses. Her er det en stor mangel, at man ikke har hverken nævnt eller forholdt sig til personer med handicap.

Det fremgår ikke af strategien hvorledes nuværende landsdækkende indsatser skal styrkes til at varetage en øget selvmordsstrategi, eller hvorledes Inuuneritta III indsatser konkret kommer til udtryk i nærværende strategi, på baggrund af vedlagte liste over nuværende indsatser.

Tilioq påpeger, at det ikke er tilstrækkeligt at sige, at personer med selvmordstanker eller selvmordsadfærd skal have hjælp. Der skal i en strategi som denne fremgå konkrete og tilgængelige tilbud, som kan skabe reel og varig og mere effektiv hjælp for selvmordstruede.

Tilioq finder det problematisk, at psykiatrien og øvrige faggrupper fylder så lidt i strategien.

Det er stærkt kritisabelt, at strategien ikke forholder sig til personer med handicap. Det er forventeligt, at strategien eksplicit forholder sig til netop denne gruppe, som er i øget risiko og ekstra udsat, og eftersom behovet til indsatser kan variere meget, og særlige forhold kan gøre sig gældende.

Det er uklart, om der er en tidshorisont for, hvornår udvikling og implementering af indsatser igangsættes og hvem der inddrages hvornår.

Tilioq har svært ved at se strategiudkastet skal kunne skabe reelle forandringer i sin nuværende form og ambitionsniveau, og med de mangler, der er. Derudover er økonomiafsnittet mangelfuldt og bekymrende. Det er ikke tydeligt, hvordan indsatserne skal finansieres, og hvem, som har ansvaret.

Tilioq står til rådighed, hvis høringsvaret giver anledning til spørgsmål, eller vi på anden vis kan bidrage i den videre proces.

Tilioq finder ikke strategien eller indsatsen uambitiøs, ukonkret og mangelfuld. Artikel 10 i handicapkonventionen betyder for eksempel, at Grønland skal sørge for, at personer med handicap får den samme behandling i sundhedsvæsenet som alle andre personer. Men der er slet ikke fokus på at kunne tilbyde hjælp i form af f.eks. psykologisk behandling eller styrkelse af andre relevante områder, hverken psykiatri eller (re)habilitering. Ligeledes er der ikke fokus på eller nævnt hjælp ift. eksempelvis sagsbehandling, støtte, retten til uddannelse, retssikkerhed eller antidiskriminering. Det er ikke godt nok. Som de unge selv siger: "Hvorfor vil vi først hjælpe de unge når de allerede har forsøgt selvmord?"

Tilioq er ærgerlige over den ændrede tidsfrist, da vi har planlagt efter den oprindelige tidsfrist, og en i forvejen tæt kalender ikke mindst pga. seminar og konference, har det ikke givet os den nødvendige tid, til det grundige høringsvar, vi helst havde lavet.

Vi vil slutteligt påpege, at vi i Tilioq ser det som det allervigtigste at forebygge ved at sikre personer med handicaps rettigheder gennem en massiv opprioritering af området og fokus på nødvendigheden af dette. Samt at vi finder det problematisk, at lige præcis denne risikogruppe ikke nævnes eller inddrages, da særlige indsatser er nødvendige samt det problematiske i at så mange af handicapkonventionens artikler dagligt svigtes i Grønland. Det er et stort problem og som minimum årsag til selvmordstanker hos uforholdsmæssigt mange personer med handicap. Her vil en strategi ikke hjælpe meget, hvis man ikke også griber seriøst om problemets rod.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga / Med venlig hilsen

Anja Hynne Nielsen
Inuit Innarluutillit Illersuisuat - Handicaptalsmand
Mobil: +299 262871
Mail: anja@tilioq.gl